CATALAN REVIEW
Catalan Review

NORTH AMERICAN CATALAN SOCIETY

You are accessing the Digital Archive of the Catalan Review Journal.

By accessing and/or using this Digital Archive, you accept and agree to abide by the Terms and Conditions of Use available at http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review is the premier international scholarly journal devoted to all aspects of Catalan culture. By Catalan culture is understood all manifestations of intellectual and artistic life produced in the Catalan language or in the geographical areas where Catalan is spoken. Catalan Review has been in publication since 1986.

Esteu accedint a l'Arxiu Digital del Catalan Review

A l' accedir i / o utilitzar aquest Arxiu Digital, vostè accepta i es compromet a complir els termes i condicions d'ús disponibles a http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review és la primera revista internacional dedicada a tots els aspectes de la cultura catalana. Per la cultura catalana s'entén totes les manifestacions de la vida intel lectual i artística produïda en llengua catalana o en les zones geogràfiques on es parla català. Catalan Review es publica des de 1986.

Innovació en el sistema afixal: nous prefixos i sufixos del català
Xavier Rull i Muruzàbal

Catalan Review, Vol. XV , No. 1 (2001), p. 95-116

INNOVACIÓ EN EL SISTEMA AFIXAL: NOUS PREFIXOS I SUFIXOS DEL CATALÀ

XAVIER RULL I MURUZÀBAL

"Hi havia una vegada unes personastres
que maltractaven un narrador, i algun dia..."
ASIMOV, Isaac. "Some day". *Robot visions*. New York: Roc Book
[en boca del *narrador*, un robot que crea contes a partir d'un banc de dades]

INTRODUCCIÓ: CANVIS EN EL SISTEMA AFIXAL[1]

El llenguatge té la facultat d'innovar: crea noves estructures i paraules o canvia les unitats d'un sistema i la relació que hi ha entre aquestes unitats. El sistema afixal d'una llengua, com tot altre sistema (pensem, per exemple, en el fonològic), no és una llista immutable, sinó que va canviant, i tant pot perdre unitats com incorporar-ne de noves, en funció de les necessitats.

En aquest article mirarem de descriure la innovació en el sistema afixal; és a dir, donarem compte de quins són els afixos nous que han aparegut en català durant els darrers anys (període que abraça la segona meitat del segle XX, però molt especialment el vintenni 1980-2000) i en comentarem els processos pels quals s'han obtingut.

PROCEDIMENTS D'OBTENCIÓ DE NOUS AFIXOS

Tot *nou afix* es genera fruit d'unes necessitats expressives concretes. Els processos que permeten obtindre'n són diversos. El primer és l'habilitació de preposicions o de preverbis,[2] que apareixen sempre davant d'un verb i s'hi acaben soldant, de manera que han acabat funcionant, a la pràctica, com a prefixos. Aquest procés ja el trobem en llatí i també en grec clàssic, i es repeteix en català tant amb partícules patrimonials com amb partícules cultes:[3]

1. En aquest treball representem convencionalment els sufixos de la següent manera: les epèntesis s'obvien (*-bl* o *-ist* i no pas **-ble* o **-ista*), el femení que té representació morfològica es representa amb +F (*-ad*+F o *-ànci*+F i no pas **-ada* o **-ància*) i la nasal final es posa entre parèntesis (*-ó(n)* i no pas **-ó*). No apliquem aquesta representació quan es tracta de l'aportació d'algun altre autor que reproduïm. (Considerem que a *-ista* hi ha una vocal epentètica basant-nos en la pronúncia en -[e] del català occidental.)

2. Un preverbi és un adverbi anteposat, com ara *ben* o *mal*.

3. Ferrater (56) considera que les construccions amb preverbis (*ante-*, *post-*) són

(1) *Preposicions llatines que han romàs com a prefixos (avui no rendibles):*

ex- 'fer fora'	extraure
in- 'fer endins o posar'	incloure
per- 'més que'	perdurar, perjurar

Preposicions llatines que han romàs com a prefixos forts:

extra- 'fer fora'	extravasar
super- 'damunt'	superposar
tardo- 'tardà'	tardofranquisme
minus- 'menys'	minusvalorar
pro-	procomunistes

Preverbis i adverbis preposicionals:[4]

quasi-	quasidelicte
prop-	proppassat, propvinent
sobre-	sobremenjar, sobreusar, sobreactuar
menys-	menystingut
més-	més-dient
curt-	curtlligat, curtnuat
ben-	benveure, benestar, bendir
mal-	malveure, malestar, maldir
baix-	baix-llatí, baix-alemany
alt-	alt-alemany
fora-	foragitar, foraviar
no-	no-alienats

Una altre procés és el que es dóna quan una preposició locativa adquireix la natura de prefix. Els verbs que porten un complement locatiu de situació i de destinació regeixen la preposició *en* o *a* (però no els de provinença, que porten *de*, ni els de pas, que porten *per*). Aquesta preposició va interposada entre el verb i el complement: *Vaig a casa* i *Posa't en un lloc visible*. Els complements locatius poden verbalitzar, prenent el sentit global de tot el sintagma verbal, i al fer-ho

composicions. De fet, la prefixació, per alguns autors com ara Fabra, s'inclou en la composició. Això és així perquè la sufixació és més de caràcter gramatical (d'aquí que hom consideri la derivació exclusivament l'adjunció de sufixos), mentre que la prefixació sol ser més de caràcter semàntic.

4. Hi ha una interfície entre preposicions i adverbis, que de moment anomenem *adverbis preposicionals*. En efecte, alguns indicadors de locativitat que acompanyen el verb, si funcionen solts, actuen com a adverbis: *Vés a dalt, a baix, a l'esquerra, al davant, al davall*. Alhora, també poden funcionar acompanyant substantius, cas en què actuen com a preposicions —normalment, preposicions compostes—: *És a dalt de l'armari, (a) sota (de) la taula, a la dreta de l'arbre, darrere de l'home, davall del cotxe.*

arrosseguen la preposició (Fullana). D'aquesta manera, es pot dir que les preposicions *a* i *en* acaba fent el paper de prefix:

(2) posar a terra — aterrar
posar a taula — entaula
posar en magatzem — emmagatzemar
posar en un motlle — emmotllar
posar en una barca — embarcar

Aquesta preposició soldada es pot qualificar de prefix perquè, de fet, conforma la morfologia del derivat (els afixos a vegades poden determinar o delimitar la forma dels nous derivats). Efectivament, els nominals d'aquest tipus de verbs només poden ser derivats (amb sufixos, com *-atg* [*emmagatzematge*, *aterratge*], *-ment* [*emmagatzemament*, *embarcament*, *entaulament*]) o el participi de passat habilitat (*oferta* 'acció d'oferir alguna cosa', *empresa* 'acció d'emprendre alguna cosa', *badada* 'acció de badar', *dormida* 'acció de dormir'), però en cap cas es poden obtindre per conversió, cosa que sí que pot fer l'espanyol (*embarque*, *enfoque*).

Un altre procés —que és el que desenvoluparem en aquest article, a causa del seu interès— és la truncació d'una terminació d'una paraula o d'unes paraules ja existents, tot donant al segment truncat un valor semàntic i gramatical nou. Dit en altres paraules, es dóna categoria d'afix al segment truncat.

El valor semàntic que es dóna al segment truncat sol estar relacionat amb el significat del mot del qual prové. Un exemple molt clar el tenim en el sufix *-ó(n)* 'partícula elemental' (en física) i 'element' (en bioquímica). L'origen és el mot *electró*, terme que va ser proposat per George Johnstone Stoney, a partir de la truncació del mot *ió*. L'esmentat físic va agafar la terminació *-ó(n)* i la va habilitar com a sufix, adjuntat a *electr-*. El segon mot que va sorgir de la família és *neutró*, creat pel físic anglès Ernest Rutherford a partir del sintagma *neutr(al) (electr)on*. Aquest mateix físic va posar en circulació el mot *protó*, pres del grec *proton* 'la primera cosa', i que morfològicament és coherent amb els altres dos mots. La resta són fruit de l'adjunció del sufix en qüestió:

(3) barió [bari- + -ó(n)] — codó [cod(ificar) + -ó(n)]
bosó [estadística de Bose-Einstein + -ó(n)]
deó [mesó d (lletra) + -ó(n)]
eritró [eritr(o)- + -ó(n)] — conformó [conform(ar) + -ó(n)]
fermió [estadística de Fermi-Dirac + -ó(n)]
deuteró [deuter(o)- + -ó(n)]
excitó [excit(ar) + -ó(n)] — exó [ex(o)- + -ó(n)]

fonó [fon(o)- 'so' + -ó(n)] fotó [fot(o)- 'llum' + -ó(n)]
gravitó [grav(etat)- + -ó(n)] interferó [interfer(ir) + -ó(n)]
intró [intr(o)- + -ó(n)] kaó [mesó k (lletra) + -ó(n)]
luxó [lux + -ó(n)] magnetó [magnet(o)- + -ó(n)]
mesó [mes(o)- + -ó(n)] muó [my (lletra grega) + -ó(n)]
mutó [mut(ar) + -ó(n)] neutró [neutre + -ó(n)]
negat(r)ó [negat(iu) electrònic + -ó(n)]
nucleó [nucle(o)- + -ó(n)] operó [oper(ar) + -ó(n)]
partó [part + -ó(n)]
posit(r)ó [posit(iu) electrònic + -ó(n)]
pió [pi (lletra grega) + -ó(n)]
prió [angl. pr(oteic) i(nfection) + -ó(n)]
quantó [quànt(um) + ó(n)] reguló [regul(ar) + -ó(n)]
replicó [replic(ar) + -ó(n)] rotó [rot(ar) + -ó(n)]
sintó [sínt(esi) + -ó(n)] tauó [tau (lletra grega)+ -ó(n)]
transposó [transpos(ar) + -ó(n)]

Paral·lelament a *-ó(n)* 'partícula', el llenguatge químic també disposa d'un altre sufix formalment idèntic a aquest, indicador de 'gas noble'. Com se sap, el nom dels elements químics terminen en *-'i* (tret dels noms tradicionals: *or*, *ferro*, *oxigen*, *fluor*); així, tenim *rutherfordi*, *curi*, *einsteni*, *californi*, *urani*, *neptuni*, *plutoni*, *hahni*, etc.; l'excepció són els gasos rars, que es designen amb *-ó(n)*:

(4) neó argó
xenó radó
criptó

Igualment com amb *protó*, en aquesta sèrie hi ha uns pares, *xenó* (adaptació del grec *xénos* 'rar, estrany') i *neó* (del grec *néon*, neutre substantivat de *néos* 'nou'), que, per truncació i habilitació del darrer segment, *-ó(n)*, s'han pogut formar el nom dels altres tres elements rars (*criptó*, *argó* i *radó*).

Al costat d'aquests exemples dels llenguatges d'especialitat tenim altres formes de la llengua general, com ara la terminació anglesa *-ie* que, a partir de *hippie* i anàlegs ha donat *yuppie* [*young urban professional* + *-ie*] (Fontova i Montes 45).

El nom que els especialistes han donat a l'afix extret per truncació és el d'*afixoide* o *pseudoafix*, encara que nosaltres preferim *nou afix*, en part per evitar possibles valoracions negatives que podrien sorgir de la connotació i en part perquè hi ha hagut un ús poc precís d'aquests termens.[5]

5. En realitat, hom ha parlat sempre de *prefixoides* i *sufixoides* (o de *pseudoprefixos* i *pseudosufixos*). Hi ha altres casos de neologia pel que fa a prefixos forts, i que segueixen

Un darrer procés és l'extensió de les possibilitats d'adjunció d'un afix. Com se sap, un afix —ja existent— sol tindre definit a quines bases s'adjunta, però aquests límits es poden superar si hi ha necessitats expressives. És el cas del sufix *-and*, que és en origen la truncació d'una forma verbal impersonal habilitada com a adjectiu i després com a substantiu (*un doctorand* és algú que s'ha de *doctorar*, un *confirmand* és algú que s'ha de *confirmar*, etc.). Doncs bé, oralment hem documentat (febrer de 1998) el mot *tesinand* en comptes de *graduand* 'persona que ha d'obtindre el grau llegint una tesina'; i també hem documentat *considerand* 'persona que fa una consideració sobre alguna cosa', que trobem en aquest text signat per Joan Solà: *Els considerands afirmen que l'anglès és "la llengua nacional pública dels Estats Units d'Amèrica"* (*Avui* 27 abril 2000, suplement de cultura).

INNOVACIÓ EN LA SEMÀNTICA

A banda de les innovacions formals, els canvis en el sistema afixal també poden tindre lloc en la semàntica. En els llenguatges especialitzats la fixació d'un ús concret per a un sufix es dóna amb força freqüència. És el cas dels sufixos *-al* i *-aci*, d'origen llatí. Tots dos són, en principi, adjectivadors:

(5)	all	al·liaci
	arena	arenaci
	ceba	cebaci
	farina	farinaci
	forment	frumentaci
	gallina	gallinaci *o* gal·liaci
	violat	violaci
(6)	natura	natural
	fill	filial
	dit [digitu]	digital

més o menys el mateix procés: *tele-*, *auto-*, *foto-* i *radio-* volen dir, respectivament, en origen, 'distància', 'per ell sol', 'llum' i 'radiació'. Amb aquest sentit s'han generat compostos cultes com ara *televisió* 'visió a distància', *automòbil* 'cotxe', *fotografia* 'fixació de la llum' i *radiodifusió* 'difusió per radiació'. Per truncació d'aquests mots, però, tenim un nou prefix amb el significat del compost: *teleservei* vol dir 'servei per televisió', *autoescola* vol dir 'escola per a automobilistes' (i no pas 'centre d'autoaprenentatge'), *fotocomposició* vol dir 'composició amb fotografies' i *radioseguiment* vol dir 'seguiment per ràdio'. Aquest recurs també ha rebut el nom de *afixoides* o *pseudoafixos* per part dels autors que n'han parlat, com és el cas de Carles Riera.

En el camp de la botànica i, més concretament, en la taxonomia, s'empra *-aci* per designar famílies; sempre, però, en femení (i en plural per indicar la família en qüestió i en singular per indicar l'individu):

(7)	acantàcies	betulàcies
	buel·liàcies	cucurbitàcies
	dicksoniàcies	pinàcies

Igualment, *-al* es fa servir amb un valor anàleg aplicat a ordres (també, sempre en femení i plural):

(8)	acroquetials	buxbaumials
	cicadofilicals	croococcals
	cucurbitals	gasteromicetals

Un cas semblant a aquests dos és *-ià(n)*, sufix adjectivador que, en estratigrafia, designa estatges (9) i, en prehistòria, períodes (10):

(9)	aragonià	alportià
	chokerià	kinderscoutià
	namurià	sicilià
(10)	abbevil·lià	acheulià
	badarià	cambrià
	devonià	magdalenià
	natufià [<Wadi-al-Natuf]	ordovicià

L'especialització semàntica, en aquests dos casos, comporta, de manera inherent, un ús restrictiu i fixat pel que fa al gènere i al nombre (sempre femení o sempre plural, per exemple).

Un cas típic de creació expressa: *-ARI* 'conjunt'

Comentem, tot seguit, una sèrie de nous afixos. El primer de tots és *-ari* 'conjunt', que s'ha creat expressament per traduir *-ware*; dit altrament, es tracta d'un cas de neologia expressa. Precisament, el segment *-ware* també és un cas de nou afix en anglès; en principi és un col·lectivitzador de material treballat:

(11)	chinaware	'estris domèstics d'origen xinès, vaixella; porcellana'
	earthenware	'vas de terrissa' [*earth*: 'terra']
	glassware	'cristalleria' [*glass*: 'vidre']

hardware	'ferralla' [*hard*: 'cosa dura']
kitchenware	'estris de cuina' [*kitchen*: 'cuina']
silverware	'argenteria, conjunt de peces treballades de plata' [*silver*: 'argent']

En el món de la informàtica es va aprofitar *hardware* (que, en principi, vol dir *ferralla*) per designar el conjunt de peces que formen part d'un ordinador. Per oposició, hom va crear el terme *software* per designar-ne la part lògica (els programes). Aquest terme va construir-se per analogia amb l'anterior: a partir de *soft* 'tou' (*hard* vol dir 'dur') i habilitant la terminació *-ware* per indicar 'component informàtic'.

A partir d'aquí, i mercès a la profusió de material informàtic, en anglès s'han creat nombrosíssims compostos d'aquests, normalment, indicant que es tracta d'un tipus determinat de *software* (Yzaguirre):

(12)

boxware	brainware	cardware
crippleware	crudware	dataware
eduware	freeware	giftware
greyware	groupware	mouseware
orgware	phychedelicware	romware
shareware		

La possible traducció a aquesta terminació no és pas senzilla. El Termcat (el Centre de Terminologia Catalana, organisme que treballa per la normalització terminològica en català) ha introduït el sufix *-ari*, que s'assembla fonèticament a *-ware*, per trobar una traducció més o menys equivalent.[6] Així:

(13)

Anglès	*Català*
hardware 'suport físic'	maquinari
software 'suport lògic'	programari

Aquesta terminació s'havia pensat primerament per poder traduir *-ware*, com s'ha fet amb francès amb *-ciel* (de *matériel* es treu *logiciel* [*logique* + *-iel*] i, a partir d'aquí, altres formes amb *-ciel*). (Yzaguirre proposa *-cial* per al català, en consonància amb el francès.)

6. Abans d'adoptar *-ari* es va pensar en una altra solució, *-all*+F, a partir de la truncació de *ferralla*. Si al conjunt d'aparells se'n deia *ferralla*, al conjunt de programes se n'havia de dir *pensalla*.

L'EXPRESSIÓ DE LA 'CAPACITAT' EN FÍSICA: *-ÀNCI*+F

Donem compte, tot seguit, d'un altre nou afix que ha sigut impulsat expressament pels neologistes: *-ànci*+F. L'autor que ha estudiat amb detall aquest cas és Lluís Marquet, que recomana l'ús sistemàtic de la forma *-ànci*+F en els neologismes de física (electrotècnia i òptica, més concretament) i d'estadística, partint de la truncació de *ressonància*, *variància* i similars:

(14) absorbància (*o* coeficient d'absorció)
crominància — conductància
impedància — dominància (apical, ocular, etc.)
luminància — inductància
refractància — reactància
reflectància (*o* coeficient de reflexió)
transmitància (*o* coeficient de transmissió)

És clar que, en origen, *-ànci*+F no és cap sufix per ell mateix: es tracta de l'adjunció del sufix preaccentuat *-ĺi* a una forma flexionada del verb, en concret el participi de present (terminat en *-nt*), i la posterior feminització del mot resultant. Així, *partir*, *diferir*, *esgarrifar* i *enyorar* tenen *partença*, *diferència*, *esgarrifança* i *enyorança* seguint l'esquema següent:

(15) $[[\text{part}]_{\text{VIII}}]_{\text{PART PRES}}$ + -ĺi + F = partença
$[[\text{difer}]_{\text{VIII}}]_{\text{PART PRES}}$ + -ĺi + F = diferència
$[[\text{esgarrif}]_{\text{VI}}]_{\text{PART PRES}}$ + -ĺi + F = esgarrifança
$[[\text{enyor}]_{\text{VI}}]_{\text{PART PRES}}$ + -ĺi + F = enyorança

Els casos de (14) no són derivats de verbs: no tenim **impedar*, **luminar*, **reflectar*, **absorbar* o **transmitar*; sí, en canvi, que tenim *impedir*, *il·luminar*, *reflectir*, *absorbir* i *transmetre* (tot i que sí que existeixen *refractar* i *dominar*; per tant, en aquests dos casos no sabem si hi ha adjunció d'*-ĺi* al participi de present del verb o bé si hi ha adjunció d'*-ànci*+F a la base lexemàtica).

L'existència d'aquest nou sufix es deu a l'impuls decidit dels terminòlegs, començant per Marquet i acabant pel Termcat (*Formació de termes amb elements cultes* 11), que fa referència a *-ància* com a forma productiva, en detriment d'*-ència*, per analogia al francès i a l'anglès: "Els termes d'electrònica *impedància*, *reactància* i *conductància* s'han format per analogia amb les formes franceses *impédance*, *réactance* i *conductance*, i les angleses *impedance*, *reactance* i *conductance*, i no amb el sufix corresponent *-ència*."

ACCIONS PRÒPIES D'ALGÚ I COPS: *-AD*+F

En la llengua general, hi ha uns quants sufixos d'alta rendibilitat que poden confondre pel simple fet que coincideixen, quant a formació i fins i tot quant a ús, amb altres sufixos existents. L'analogia de forma i de sentit fa que passin desapercebuts com a sufixos diferents. Una mostra d'això que diem és el grup *-ad*+F. M. Teresa Cabré parla, en les seves obres, del "sufix *-ada*" aplicat a bases nominals:

(16) a 'acció pròpia d'[una persona]':
alcaldada — rucada
fanfarronada — poca-soltada

b 'cop donat amb [un estri o una part del cos]':
bastonada — martellada
garrotada — colzada 'cop pegat amb el colze'
punyada (forma valenciana de pinyac o cop de puny)

c 'cop rebut a [una part del cos]':
galtada — bescollada o clatellada
panxada 'acció de llançar-se planament a l'aigua'

d 'gran menjada d'[un plat]':
botifarrada — calçotada
costellada — favada
mariscada — sardinada
xatonada — torronada
baldanada 'gran menjada de baldanes'

e 'element lingüístic propi d'un altre [idioma]':[7]
castellanada — catalanada
italianada — llatinada

f 'molt d'[una cosa]':
cotxada 'multitud de cotxes' — cabellada 'cabellam, molt de cabell'
fumada 'molt de fum' — calorada 'calor molt forta'

Aquest sufix prové de l'habilitació de la terminació del participi de passat en femení de la primera conjugació, que serveix per designar accions (*relliscada*, *baixada*, *la portada d'aigua*, cf. amb *caiguda*,

7. En competència amb *-ism*, si bé amb repartiment de funcions: *-ism* és tècnic i *-ad*+F és col·loquial (cf. *castellanisme* vs. *castellanada*).

correguda, *dormida*, *parida* i altres participis que no tenen el morfema *-d*: *tramesa*, *fosa*, *oferta*, etc.). Un cop identificat el segment *-ad*+F com a 'acció' (tinguem en compte que la majoria de verbs són de la I conjugació, que tot verb nou pertany a aquesta conjugació i que l'habilitació del participi de passat en femení com a substantiu és un dels recursos més rendibles per nominalitzar), es converteix automàticament en un afix que dóna existència a molts substantius amb el significat d'"acció'.[8]

Possibilitat de ser un càrrec: *-abl*

Un altre cas confusible a primera vista és *-abl* 'que pot ser [un càrrec]'. En origen tenim un sufix, *-bl*, que s'adjunta a verbs i amb el qual obtenim un adjectiu que indica 'que pot ser [V]':

(17) agafable 'que pot ser agafat' dispensable 'que pot ser dispensat'
admissible 'que pot ser admès' tractable 'que pot ser tractat'

Així, aquest sufix només pot adjuntar-se a verbs. Ara bé, hi ha algun cas en què trobem la mateixa terminació (almenys en aparença) adjuntada a substantius:

(18) alcaldable	'que pot ser alcalde'
amigable	'que pot ser amic' (*entorn amigable*, en el llenguatge informàtic)
ministrable	'que pot ser ministre'
papable	'que pot ser papa'
presidenciable	'que pot ser president'
princepable	'que pot ser príncep' ("Algunes granotes són princepables si se'ls fa un petó, no?", doc. oral, 21 gener 1998)

Per tant, sembla que tenim un nou afix, *-abl*, amb la significació 'que pot ser [un càrrec]' i que s'adjunta precisament a un substantiu (el càrrec en qüestió) i no pas a un verb. Aquest sufix seria diferent de *-bl*, el que efectivament s'adjunta a verbs. La *a* inicial, que no hi és al sufix

8. Hom es podria plantejar si no hi ha verbs latents com *alcaldar*, *rucar* o similars. En aquest cas creiem que es tracta d'un nou sufix més que no pas d'un procés de designació d'acció amb verbs latents. Tanmateix, fem notar que aquesta hipòtesi té altres exemples que l'abonen, com ara *enzador*, format a partir d'*enze*, de morfologia clarament postverbal, malgrat que no existeix cap verb **enzar* (o, en tot cas, seria latent) (vegeu el *Diccionari etimològic* de Jordi Bruguera, Enciclopèdia Catalana, 1996).

aplicat a verbs (cf. *soluble* o *admissible*), en el nou sufix sí que hi és: la nova forma ha incorporat la vocal temàtica de la I conjugació i l'ha fet seva. O això, o bé s'hauria de formular un canvi intrínsec en la informació gramatical del sufix: passaria de ser exclusivament [+PRIMITIU V] a [+PRIMITIU V/N] (nosaltres ens decantem per la primera explicació).

OFICIS: *-ERI*+F

Un altre segment que podem considerar nou sufix és *-eri*+F 'ofici d'[un treball]' i, per extensió 'lloc on es du a terme [un treball]'. El considerem nou sufix perquè és un segment truncat amb significat adquirit.

Intentem raonar aquesta afirmació: les persones que treballaven en un determinat ofici eren designades tradicionalment amb *-er*:

(19) fusta — fuster
ferro — ferrer
bóta — boter
ferro vell — ferroveller

D'altra banda, l'ofici genèric i el lloc on es desenvolupa, segons les gramàtiques, es designa amb el sufix *-eri*+F (*fusteria*, *ferreria*, etc.). En rigor, però, hauríem de dir que hi ha un sufix *-i*, el qual, adjuntat al nom d'ofici, permet fer-ne una abstracció (el derivat sempre seria femení). Això es demostra amb altres noms d'oficis:[9]

(20) a

ferrer	ferreria
fuster	fusteria
sabater	sabateria
paer	paeria
peixater	peixateria

b

gestor	gestoria
rector	rectoria
regidor	regidoria
corredor	corredoria

c

corresponsal	corresponsalia

d

vicari	vicaria
notari	notaria

9. De fet, Ferrater (49) parla d'una construcció *(((X)er)ia)* per explicar, precisament, *llibreria* i *fusteria*.

e	abat	abadia
	alcalde	alcaldia
	batl(l)e	batl(l)ia

Ara bé, un cop *-er* ha passat a ser obsolet (i ha deixat pas a altres recursos, entre els quals *-or* [*femador* és sinònim de *femater*] i *-ist* [*droguista* és sinònim de *droguer*]), la terminació *-eri*+F ha esdevingut un nou sufix per ell mateix per indicar l'ofici o el lloc on es du a terme el treball. Podem comprovar aquest ús en alguns oficis nous que reben *-ist* per indicar la persona (per exemple, *electricista*, a partir d'*elèctric*, o *turista*, a partir de *tour*):

(21) a	flor	florista	floristeria
	fr. lampe 'llum'	lampista	lampisteria
	planxa	planxista	planxisteria
b	—	sastre	sastreria
	—	conserge	consergeria
	llesca	—	llesqueria
	sandvitx	—	sandvitxeria
	hamburguesa	—	hamburgueseria
	crep	—	creperia
	fr. croissant	—	croissanteria

UNITAT LINGÜÍSTICA: *-EMA*

Un cas que els lingüistes coneixen molt bé és *-ema* (masculí), que vol dir 'unitat lingüística':

(22)	fonema	'unitat de so'
	morfema	'unitat de forma'
	lexema	'paraula'
	tonema	'unitat tonal'

altres: classema, prosodema, cenema, semema

Abans, però, d'arribar a aquest ús, s'ha hagut de recórrer un llarg camí. Allò que hi havia en origen és *-'ma*, un sufix grec que expressa el resultat, l'efecte d'una acció. Així, amb les arrels *fone* 'so, veu' i *grafe* 'gravar' tenim *fonema* 'allò dit, allò pronunciat' i *grafema* 'allò escrit, allò gravat'. A partir d'aquí, i per la regla de creació de nous afixos, s'ha habilitat el segment *-ema* final com a indicador d'"unitat lingüística'. Així, avui tenim *lexema*, *morfema*, *monema*, *tonema*, etc.

El motiu pel qual aquest segment (*-ema*) s'ha concebut com una

terminació rau en motius de caràcter psicolingüístic, que són els mateixos que fa que el segment *-oma* sigui interpretat per la Real Academia Española de la Lengua com a indicador de 'tumor', tal com es veu en aquesta definició del sufix *-ma* (subratllem nosaltres):

> **-ma** Suf[ijo] de sustantivos emparentados frecuentemente con verbos griegos y que solían indicar el resultado de una acción significada por el verbo correspondiente: *dra*MA, *sofis*MA, *ecce*MA, *enfise*MA. La lingüística moderna ha generalizado la forma -ema en sustantivos como *lex*EMA. Por su parte, la patología ha tomado la terminación *-oma* ***como nuevo sufijo***, con el significado de "tumor" o de otras alteraciones patológicas: *fibr*OMA, *papil*OMA, *sifil*OMA. (*Diccionario de la lengua española*, Real Academia Española de la Lengua)

ELS SENTITS DERIVATS DE LES NOVES TECNOLOGIES: *-(MÀ)TICA* 'AUTOMÀTIC' I *-(TRÒ)NIC* 'ELECTRÒNIC'

El literat Isaac Asimov, en el seu llibre *Visions de robot* (el llibre que ens ha fornit la cita que encapçala l'article), explica com va encunyar el terme *robòtica* el 1941 (en anglès original, *robotics*), havent explicitat abans que el mot *robot* és d'origen txec i vol dir 'esclau', i que va aparèixer usat amb el sentit de 'màquina humanoide' de la mà d'un altre escriptor:

> En aquesta història [*El cercle viciós* ...], un dels personatges diu a l'altre: "Ara, escolta, comencem amb les tres regles fonamentals de la robòtica". [...] Això va ser el primer ús conegut del mot *robòtica* en publicació, que és el terme actualment acceptat i àmpliament utilitzat per la ciència i la tecnologia de la construcció, manteniment i ús de robots. L'*Oxford English Dictionary*, en el seu *3rd Supplementary Volume*, em reconeix com a inventor del mot. [...] Evidentment, no sabia que estava inventant una paraula. En la meva jove innocència, creia que *era* la paraula i no tenia la mínima noció que no s'havia usat mai abans. (Isaac Asimov, *Robot visions*, introducció)

El testimoni que ens ofereix Asimov revela que ja s'havia interioritzat el recurs productiu amb *-(mà)tica* (en anglès, *-(ma)tics*) i que resultava del tot natural adjuntar segments com aquest.

El terme *robòtica* és un exemple dels mots formats amb les terminacions *-(mà)tica* (això és, *-màtica* i *-ˈtica*) i *-(trò)nic* (això és, *-trònic* i *-ˈnic*), indicadores, respectivament, dels sentits d'*automàtica*

i *electrònica* —paraules, aquestes, que han donat la terminació en qüestió—:

(23) [auto- + -'mat + -'ic + F] automàtic -(mà)tic
[electre + -ó(n) + -'ic + M] electrònic -(trò)nic

Vegem-ne uns quants exemples:

(24) animàtica [anima(ció) + -(mà)tic + F]
buròtica (sin. ofimàtica, amb bur(o); ve del francès)
digimatic® (model de rellotge digital)
documàtica [docu- + -(mà)tic + F]
domòtica [(tasques) dom(èstiques) + -(mà)tic + F]
edítica [edi(ció) + -(mà)tic + F]
geomàtica 'gestió automàtica de dades geogràfiques' [geo + -(mà)tic + F]
informàtica [inform(ació) + -(mà)tic + F]
ludòtica [lud(o)- + -(mà)tic + F]
fr. novotique [nov(o)- + -(ma)tic + F]
ofimàtica [ofi(cina) + -(mà)tic + F]
prodúctica [producte + -(mà)tic + F]
robòtica [robo- + -(mà)tic + F]
terminòtica [termino- + -(mà)tic + F]
U-matic® 'cinta de vídeo en forma d'U'
Videomatic® 'empresa de lloguer de vídeo'
vinimàtic® 'tina de fermentació amb un motor que la permet moure'[10]

(24') fr. audiomat [audio- + -mat] 'audímetre automàtic'
fr. médiamat [média- + -mat]
Tecnomat® [tecn(o)- + -mat] (empresa d'instal·lacions)

(25) agrònica 'agricultura electrònica' [agr(o) + -(trò)nic + F]
efectes animatrònics (de films amb bèsties ferotges en moviment)[11]
aviònica 'aviació electrònica' [avi(o) + -(trò)nic + F]
biònica 'biologia electrònica' [bi(o) + -(trò)nic + F]

10. En la literatura també n'hi ha mostres: *Servomàtic* (empresa que apareix a la novel·la de Manuel de Pedrolo *Mossegar-se la cua*) i *Instamàtic* (en la cançó de Joaquín Sabina "¿Quién me ha robado el mes de abril?", *El hombre del traje gris*, 1988).

11. En films nord-americans com *The Relic*, *Jurassic Park* (o *The lost world*) i *Anaconda*, on apareixen bèsties ferotges en moviment, i en d'altres de no tant tenebrosos, com l'*Inspector Gadget*, destaquen, als crèdits, la feina dels encarregats els *animatronic effects*, que apareixen diferenciats dels *visual effects*.

fotònica 'fotografia electrònica' [fot(o) + -(trò)nic + F]
humànica 'tècnica dels humans' [humà(n) + -(trò)nic + F][12]
ovònica[13]
monstretrònic (dels dibuixos animats *Els pingüins venjadors*, TV3)

La variant *-'tica* és una simplificació de *-màtica*, i s'aplica a aquells termes la truncació dels quals deixa una *o* d'enllaç —o també *i*— (*terminòtica, domòtica, ludòtica*) o bé en termes que acaben en *t* (*produ̇ctica*). El cas de *buròtica*, sinònim complementari d'*ofimàtica*, pertany a aquest camp, ja que la construcció es basa amb *bur(o)* (manlleu del francès, corresponent a *bureau* 'oficina', i que retrobem a un altre compost: *burocràcia*). Igualment, *edítica* s'ha format amb *edi-* (d'*editar*).

El segment *-(trò)nic* alterna amb *-tró(n)*, que, a més d'aportar el matís 'electrònic', serveix per designar bàsicament aparells. Per tant, el sentit bàsic de *-tró(n)* és el d'"aparell electrònic':

(26)

amplitró	clistró	criotró
cromatró	cronotró	decatró
dinatró	emitró	estrobotró
excitró	fanotró	fasitró
iconotró	ignitró	magnetró
permatró	pilotró	pirotró
plasmatró	reotró	resnatró
tecnetró	tiratró	transitró
trongistró	vapotró	vibrotró

Per extensió, *-tró(n)* també ha passat a designar 'instal·lació tecnificada' —no necessàriament 'electrònica', si bé avui dia qualsevol cosa tecnificada és electrònica—:

(27)

additró	alfatró	algotró
amplitró	betatró	bevatró
calutró	cosmotró	fitotró
isotró	microtró	perceptró
rumbatró	sincrotró	trocotró

12. Terme encunyat per Asimov, per oposició a la robòtica.

13. Aquest terme significa 'tècnica de commutació electrònica basada en les propietats de les capes primes dels elements semiconductors'. És evident que *-'nica* no s'adjunta, en aquest cas, a cap afix conceptual (en aquesta tècnica no hi intervé cap ou). Segons el GDLC, el terme *ovònica* té aquesta forma perquè *-'nica* s'adjunta al nom del descobridor *S. R. Ov(shinsky)*. (El GDLC esmenta, a més, que l'adjunció es fa a "el sufix *-ònic* de electrònic"; és a dir, el nostre *-(trò)nic*.)

ELS ESPORTS D'AVENTURA: *-'ING*

La terminació anglesa *-'ing* dels verbs indica el gerundi, i se sol habilitar aquesta forma verbal com a substantiu d'acció (*to fly / flying*, similarment al que fem en català amb el participi de passat amb la forma femenina, *ensumar / ensumada*). En les llengües romàniques s'han agafat —fruit més de la moda que per necessitats comunicatives reals— molts anglicismes amb aquesta terminació, sobretot per designar accions i processos:

(28) míting *o* meeting	'aplec'
lífting	'estirament de pell'
piercing	'acció de posar-se arracades pel cos'
happening	'espectacle al carrer'
lísing *o* leasing	'arrendament financer'
looping	'bucle'
planning	'planificació'
timing	'temporització'
vènding	'autovenda (en màquines)'
mailing	'publitramesa'
càtering	'servei d'àpats'

La profusió de manlleus anglesos amb aquesta terminació ha fet que les llengües romàniques l'hagin presa i l'hagin convertida en un nou sufix, tal com es comprova en l'origen de *fúting*, format en francès amb l'arrel anglesa *foot* 'peu'. D'aquí que col·loquialment hom digui que va a *esmòrzing*, que ha estat *pènging* o *pènquing* ('suspès en un examen' [col·loquialment, *penjar* o *pencar*]) o que es dedica tot el dia al *pàrling* o al *xèrring*.

Deixant de banda aquests casos, el que ens interessa és mostrar la productivitat d'aquesta terminació per indicar esports d'aventura o de risc i, per extensió, de qualsevol esport nou:

(29) jooging *o* fúting	'peonada'
surfing	'surf'
climbing	'escalada d'edificis'
trekking	'tresc'
karting (<kart)	
skating	'patinatge amb monopatí'
rafting	'descens en bot'
càrving	variant o especificitat de l'esquí'

L'aplicació de la terminació *-'ing* al català fa que tinguem alguns neologismes que molts poden considerar macarrònics:

(30) pònting (forma canònica: *salt de pont*)
barrànquing (forma canònica: *barranquisme*)
mètring 'acció d'agafar-se darrere del metro en marxa'
camíning
embússing
cocodríling
rellòtging[14]

Afegiu-hi, a la llista, *pànxing*, esport que no té res d'arriscat però que pertany al mateix camp semàntic, i els seus sinònims *túmbing* i *sòfing* (en espanyol, *sillombol* [cf. *fútbol*, *handbol*, *beisbol*, etc.]).

El prefix *e-* 'per Internet, en línia'

S'ha posat de moda anteposar *e-* a tot concepte que té a veure amb el trànsit a Internet. La primera peça que sembla que va sorgir va ser *e-mail* 'correu electrònic' (per abreviació d'*electronic mail*, on *e* és, en rigor, una abreviatura), i posteriorment hom ha aplicat aquest nou prefix a molts términs del món de la internàutica:

(31) e-zine 'revista en línia'
eFesta del 2000
e-bonus
e-fòrum
e-UOC universe (apartat de la web de la UOC)
e-negoci[15]

Aquest recurs s'empra molt en anglès, llengua on es va originar. A vegades apareix escrit amb guionet, a vegades soldat a la paraula (*email*); en aquest darrer cas manté sempre la minúscula com a marca tipogràfica.

14. Els tres darrers casos van ser encunyats en programes humorístics d'entreteniment de Televisió de Catalunya. L'*embússing* és l'esport de moda els caps de setmana a Catalunya que té lloc a la xarxa viària, especialment, a les zones més transitades i al retorn a Barcelona (*Efectes Secundaris*, desembre 1997). El *cocodríling* és un esport al qual convida l'Andreu Buenafuente un entrevistat repel·lent que afirma que li agraden els esports d'aventura a l'obrir una trampa perquè caigui a la fossa de cocodrils (*Sense Títol s/n*, 13 febrer 1998). I el *rellòtging* és l'esport d'aventura al qual convida l'Andreu Buenafuente el públic assistent al plató quan els tira un rellotge (*Sense Títol s/n*, 6 març 1998). El cas de *camíning* l'aporta Josep-Lluís Sotorra, a l'article "Avui, *camining*" (*La Revista*, suplement dominical de *Nou Diari* 17 novembre 1996).

15. Escrit, encara, pel fet de ser molt nou, sense apostrofar: "per aprofitar el potencial del *e-negoci*". També hi ha un programa del Canal 33 anomenat *e-negocis*. Altres usos contextualitzats: *La e-volución de los negocios* (en una revista especialitzada, en espanyol).

(32) e-commerce 'comerç electrònic'
e-business *o* eBusiness 'negocis per la xarxa'
e-cash 'diner electrònic'
e-intelligence
ePAPER 'pàgina electrònica'
eBOOK 'llibre digital'
e-news 'notícies per Internet'
e-Time
e-zine (abans també se'n deia *web-zine*)

De fet, ens trobem davant d'un nou prefix, sense tradició en català, i sembla que se n'ha generat un altre cosí germà d'aquest: *m-* 'per mòbil': *m-commerce* (és a dir, 'correu electrònic mitjançant telèfon mòbil').[16]

La creació d'*-àlia*+F

Un cas vertaderament atractiu de descriure és *-àlia*, una terminació que ha sorgit recentment i que s'aplica a diversos sentits, però sobretot a dos de concrets: noms de certàmens (exposicions, fires, congressos, etc.) i noms de portals d'Internet.

En un principi el trobem aplica a noms amb el tret semàntic 'envergadura'. Els primers casos esparsos d'aplicació d'aquest sufix el trobem en noms d'empresa d'una certa entitat (*Aceralia* 'empresa dedicada a la producció d'acer', *Parkeralia*, *Ambientalia*, *Virtalia* 'centre d'estètica', etc.) i en algun altre camp, com per exemple productes de natura composta (*Cerealia* 'producte alimentari a base de cereals i làctics'). De tota manera, i un pic creat el sufix i amb uns trets semàntics recognoscibles, s'aplica bàsicament a noms de cèrtamens i de portals:

(33) a 'certamen':
Educàlia 'fira d'educació'
Musicalia 'fira de música'
Estivalia 'festa de l'estiu'
Nivàlia 'fira dels esports de neu'
Festivalia 'certamen de la festa'

16. Segons una notícia apareguda a la premsa (*Avui* 23 abril 2000). El text diu: "Els tres gegants que fabriquen aparells mòbils [...] acaben de formalitzar una aliança per accelerar la implantació [...] del que ja s'ha anomenat *m-commerce*. Si l'*e-commerce* havia estat fins ara el súmmum de la revolució en els negocis [...] l'*m-commerce* és la generació següent [...]". El fet que aparegui amb l'article apostrofat indica que la pronuncia de la primera lletra és a l'anglesa, *em*.

Municipàlia 'fira de l'activitat municipal'
Hosteràlia 'fira de l'hostaleria' (dins ExproReus)
Menestràlia 'fira de l'activitat menestral'
Juvenalia 'parc infantil o ludoteca per a canalla'
Expoanimalia 'fira d'animals'

b 'portal d'Internet':
Navegalia.com
Verbalia.com
Saludalia.com

Pel que fa a l'origen d'aquest sufix, hi ha un parell d'explicacions possibles. La primera és que es tracta de la truncació i habilitació posterior d'un mot com ara *animàlia*, que volia dir 'animal irracional' (aquest terme és un llatinisme que, en origen, vol dir 'conjunt d'animals'; cf. el llatinisme col·lectivitzador *genitalia* 'conjunt d'òrgans reproductors dels insectes'). La segona és que és una habilitació de la terminació formada pel sufix *-al* (*animal, estival, nival, festival,* etc.), el sufix *-i* nominalitzador i abstractor amb el morfema de femení.

Un cas típic de sufixoide (valgui la redundància)

El darrer cas que comentem és *-oid*, extret dels derivats amb *-'id*, sufix provinent del grec *eîdos*. El sufix *-id* se sol emprar per formar adjectius amb la significació d'"en forma d'[alguna cosa]' o bé 'semblant a [alguna cosa]'. Així, tenim *sigmoide*, que vol dir 'en forma de sigma'. També designa una aparença en la natura (tal com apareix definit al GDLC: *lípid* [*lip(o)* + *-id*], *glúcid* [*gluc(o)* + *-id*], *pròtid* [*prot(o)* + *-id*], *sòlid* [*sòl* + *-id*], etc.) i els grups humans (*euròpid, negroide*). La definició que trobem en diccionaris especialitzats com ara el DEM és:

> **-oide** Sufix derivat del mot grec *eîdos* forma, semblança, que indica en forma de, semblant a.
> **-oïdal** (c *-oideo*; fr *-oïdien*) Sufix que, afegit a un radical, indica referència o pertinença al terme que resulta d'afegir el sufix -oide al mateix radical. Així, per exemple, mastoïdal indica referència o pertinença a la mastoide.

Un diccionari posterior, el GDLC, entra de manera diferent aquest grup de sufixos:

> **-id** Forma sufixada del mot grec *eîdos*, que significa 'aparença, figura'. Ex.: *lípid, glúcid, pròtid.*

-oide Forma sufixada del mot grec *eîdos* 'forma, aparença', que denota semblança. Ex.: *sufixoide.*
-oïdeu Forma sufixada del mot grec *eîdos*, que significa 'forma, aparença'. Ex.: *crinoïdeu, asteroïdeu.*

En primer lloc hem de justificar per què postulem la forma bàsica *-ˈid* i no considerem que *-oide* sigui cap sufix (a diferència de la informació que dóna el diccionari). S'ha de tindre present que la *e* final és epentètica, ja que el segment fonètic *oid* com a nucli i coda sil·làbics és de sil·labificació complexa. El formants *actin(o), lantan(o)* i *negr(o)* per exemple, amb adjunció d'aquest sufix pot ser tant *actínid, lantànid* i *nègrid* com *actinoide, lantanoide* i *negroide* —en el primer i el segon cas, sinònims absoluts (Sales i Vilarasas 8, n. 1); en el tercer cas, els etnòlegs distingeixen els dos conceptes—. Aquesta *e* desapareix en posició final absoluta si no hi ha *o* (*òxid, hominid, bantúid*) i quan hi ha expansió cap a la dreta, ja sigui per derivació (*sigmoïdal, sigmoïditis*) o per composició (en el qual cas apareix una *o* com a vocal d'enllaç: *oxidoreducció*). Per tant, formalment només hi ha un sufix, *-ˈid*, i que les obres lexicogràfiques (com ho fan molts manuals de descripció del lèxic) recullin l'entrada *-oide* diferenciada de l'entrada *-id* és un error de percepció. La *o* d'aquest suposat sufix pertany a la forma prefixada a la qual s'adjunta.

Un cop aclarit aquest fet, analitzem l'existència d'un altre sufix: *-oid* (aquest, sí, amb *o*). Surt de la truncació dels mots amb *-ˈid* ja adjuntat, i adquirint un nou valor semàntic. Es tracta d'un sufix que no té res a veure, quant a sentit, amb el seu germà gran. És el que ha recollit el DIEC, on trobem una definició més ajustada al concepte que no s'assembla gaire a la del GDLC i a la del DEM (l'exemple, tanmateix, és una mica desafortunat):

-oide Forma sufixada que denota retirança, generalment amb to despectiu. Ex.: *sufixoide.*

Considerem que, en tot cas, hauria de ser definit com un sufix nou i no com a forma sufixada.

Els exemples d'aquest nou sufix són propis de la llengua general i tenen un marcat caire col·loquialitzant i fins i tot despectiu, en contrast amb el sentit tan especialitzat que té *-ˈid* en terminologia:

(34) intel·lectualoide (doc. oral, 1991)
sentimentaloide (*Avui* 1 desembre 2000: 73)
infantiloide
americanoide 'propi de l'exageració dels EUA' (doc. oral)
genialoide ("Tot va començar [...] amb un d'aquells rampells

delirants i genialoides de Pasqual Maragall"; *Avui* 8 maig 2000, opinió)
feminoide
comunistoide (comunicació per c/e, 16 novembre 2000)
pagesoide (doc. oral, 1991)

Fixem-nos, finalment, que *-oid* s'aplica a bases adjectives (o adjectivosubstantives).

Conclusions

Com s'ha vist, el sistema català d'afixos s'ha anat fornint de noves unitats en funció de les necessitats semàntiques: *e-*, *-ˈing*, *-eri*+F, *-ànci*+F, etc. Es tracta d'un mecanisme natural i, per sobre de tot, necessari.

Un altre debat és la conveniència d'acceptar-los des del punt de vista de l'estandardització de la llengua. Al nostre entendre, la majoria d'aquests nous afixos són necessaris i s'han implantat amb èxit a la llengua (algun de molt recent, com ara *e-*, és vacil·lant, però). En aquest sentit, convindria afrontar el tema i validar normativament (o refusar, si és el cas) aquells derivats que sorgeixin dels nous afixos, com s'ha fet en algun cas (*informàtica*, *buròtica*, *ofimàtica*; *papable*, *presidenciable*, *ministrable*, etc.).

XAVIER RULL I MURUZÀBAL
Universitat Rovira i Virgili

Referències

Cabré i Castellví, M. Teresa. "Qüestions de lexicologia: a propòsit dels noms de cop". *Miscel·lània Sanchis Guarner I*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: U de València, 1992. 337-354.
---. *A l'entorn de la paraula (II): lexicologia catalana*. València: U de València, 1994.
---, i Gemma Rigau. *Lexicologia i semàntica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986.
DEM = *Diccionari enciclopèdic de medicina*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1990.
DIEC = Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 / Publicacions de

l'Abadia de Montserrat; València: 3i4; Palma de Mallorca: Moll, 1995.
FABRA, Pompeu. *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide, 1956.
FERRATER, Gabriel. *Sobre el llenguatge*. Barcelona: Quaderns Crema, 1981.
FONTOVA, Glòria, i Dolors MONTES. "L'atenció de consultes terminològiques en un servei lingüístic", *Llengua i ús* 7 (1996): 44-49.
FULLANA, Olga. "Building up denominal verbs", comunicació presentada al *Third Workshop on the Syntax of Central Romance Languages*. Girona: U de Girona [exemplar multicopiat].
GDLC = *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
MARQUET I FERIGLE, Lluís. "Sobre els neologismes en *-ància*". *Novetat i llenguatge II. Aclariments sobre la terminologia científica i tècnica del català*. Barcelona: Barcino, 1981. 49-53.
RIERA, Carles. *Manual de català científic. Orientacions lingüístiques*. Barcelona: Claret, 1992.
---. *Curs de lèxic científic*. Barcelona: Claret, 1998.
SALES, Joaquim, i Jaume VILARASSA. *Introducció a la nomenclatura química (inorgànica i orgànica)*. Barcelona: Edunsa, 1984.
TERMCAT. *Formació de termes amb elements cultes*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1990.
YZAGUIRRE, Lluís de. "Programar-hi o maquinar-hi?" [en línia]. URL: <http://www.iula.upf.es/altres/cibres/s_h/sh_frames.htm> (consulta: 3 febrer 1998).